

KREDİ ANALİZİNDE BANKALARIN ŞİRKET MALİ TABLOLARINA GÜVENİ ÜZERİNE BİR ANKET UYGULAMASI

Yrd. Doç. Dr. Selahattin KARABINAR
Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümü
skbinar@sakarya.edu.tr

Nilüfer ÜN
Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
n.un@mynet.com

ÖZET

Şirketlerin aldıkları kredileri geri ödeme gücüne sahip olup olmadıkları hakkında önemli bir veri kaynağı olarak mali tablolar bankalar tarafından analize tabi tutulur. Fakat analize tabi tutulan bu tablolardaki bilgilerin doğruluğu, güvenilirliği ayrı bir risk unsurudur.

Bu çalışmanın amacı, kredi analizinde bankaların şirketlerin mali tablolarına olan güvenlerini ölçmek ve eğer bu mali tablolara güvenmiyorlarsa güvensizliğin nedenlerini ortaya çıkarmaktır.

Bu amaçla “Marmara Bölgesi Doğu Marmara Bölümünde (Sakarya, İzmit ve İstanbul Anadolu yakası), faaliyet gösteren 47 şube ve 2 merkez olmak üzere toplam 49 banka şubesinin mali analist, kurumsal pazarlama elemanı pozisyonlarında çalışanları üzerinde bir anket çalışması yapılmıştır. Bu pozisyonlarda çalışanlar kredi kararının verilmesine ilişkin teknik çalışma yapan kişilerdir. Yapılan ankette, bankaların şirket mali tablolarına güvenip güvenmedikleri, nedenleri, mali tablolar dışında kullandıkları muhasebe verilerinin neler olduğu vb. sorular sorulmuştur. Anket SPSS programında değerlendirilmiştir.

Anket verilerinin değerlendirilmesi sonucunda bankaların şirket mali tablolarına %83 oranında güvenmedikleri ortaya çıkmıştır. Güvensizlik nedenleri olarak; gerçek verileri içermemesi, kayıtdışı ekonomi, eksik ve hatalı kayıtlar, vergi kontrolündeki yetersizlikler sayılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Banka, Muhasebe, Bilanço, Güven, Kredibilite

ABSTRACT

Financial statements are data resources in credibility analysis. Whether trust or unreliable of financial statements is another risk object.

The objective of this study is to investigate the reliability of financial statements and reasons the unreliability of financial statements.

Thus a questionnaire was applied to credit analyst and organizational marketing staff in 49 banks branch in “Marmara Region East Marmara Section. These staff are person who are hired for credit decisions. The questionnaire data are analysed in SPSS.

As results, %83 respondents aren't trust to financial statements. The reason of unreliability may be list as a; contain un real data, informal economy, incomplete entries, wrong entries, insufficient tax audits.

Keywords: Banks, Accounting, Balance Sheet, Income Table, Trust, Credibility

1. GİRİŞ

Kredi analizi, bir bankanın kredi müşterisinin kredi anlaşmasına uygun bir biçimde yükümlülüklerini yerine getirip getiremeyeceğinin değerlendirilmesinin yanında, kredi riskinin yönetimi konusunu da içerir. Kredi riski yönetiminin amacı ortaya çıkabilecek finansal riskleri ölçmek, izlemek, kontrol etmektir. Bankacılık sektöründe uygulanan aktif / pasif yönetimi günümüzde risk yönetimi adını almıştır.

Kredi analizinin amacı, kredi müşterilerine verilecek olan belirli bir tutar ve süreyi kapsayan kredinin, geri dönüp dönmeyeceğini tespit etmeye çalışmaktır. Bankalar tarafından verilen bütün kredilerin geri dönmeme olasılığı vardır. Bu nedenle bankaların, kredilendirme faaliyetlerini verimli ve geri dönmeme olasılığını en düşük

düzye de tutacak şekilde yürütmeleri gerekir. Bunu sağlayabilmek için bankaların bir çok faktörü bir arada değerlendirmeleri gerekmektedir.

Öncelikle verilecek olan kredinin miktarı ve kullanılacağı alan belirlenir. Firma vadesi gelmiş olan bir borcunu ödeyebilmek için kredi talebinde bulunabileceği gibi, içinde bulunduğu büyüme sürecinin finansman ihtiyacını karşılayabilmek için de, kredi talep ediyor olabilir. Kredi talep edenin kişisel özellikleri de kredi kararı verilmesinde önemli bir etkidir.

Müşterinin iyi niyeti, dürüstlüğü ve borç ödeme konusundaki istekliliği kredi riskini azaltan etmenler arasındadır. Bunun yanında işletmenin gelir yaratma kapasitesi ve öz sermayesinin de yeterli olması gerekir. Bunlara ek olarak diğer ekonomik ve teknik etkenlerin de araştırılması gerekmektedir. Bu etkenler arasında, borçlunun kontrolü dışında meydana gelen ekonomik hayattaki dalgalanmalar, firmanın içinde bulunduğu endüstri kolunun özellikleri ve hükümetlerce izlenen ekonomi politikaları vb. yer alır. Bunların yanında firmaların gelirlerini, dolayısıyla da borç ödeme güçlerini önemli ölçüde etkiler.

Kredi kararı verilirken, kredi talebinde bulunan firmaların yalnızca mali tablolarının incelenmesiyle yetinilmemektedir. Mali tablolar kredi analizinde nicel boyutu oluştururken bir de nitel boyutu vardır. Nitel boyut çoğunlukla sayısal olmayan verilerden oluşur. Kredi analizinde firmanın gelecekteki performansını etkileyen ya da etkileyebilecek nitel ve nicel bütün faktörler analize dahil edilir. (Babuşçu,1997:47)

Mali tablolar, bankalara kredi talep eden firmaların mali yapısı hakkında bilgi veren en önemli kaynaklardır. Bu nedenle mali tabloların analizi bankalar açısından büyük önem taşır. Mali tabloların analizinde amaç, işletmenin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını, mevcut kaynaklarını etkin kullanıp kullanmadığını, almış olduğu krediyi ödeyebilecek ölçüde fon yaratıp yaratamayacağını saptamaktır. (Arda ve Göğebakan, 2003: 61)

Sağlıklı bir kredi kararı verilebilmesi için bu tabloların doğru güvenilir bilgiler içermesi gerekir. Kayıt dışı ekonominin boyutlarının çok yüksek olduğu ve vergi denetimlerinin gereği gibi yapılmadığı ülkemizde, kredi başvurusunda bulunan firmaların kasıtlı olarak kredi veren kuruluşlara eksik ya da yanıltıcı bilgi verdiklerine rastlanmaktadır. Bu nedenle mali tablolar analiz edilmeden önce, mali tablolarda yer alan kalemlerin ayrıntılı olarak incelenmesi, gerekli düzeltmelerin yapılması ve analize uygun hale getirilmesi sağlıklı bir kredi kararı verilebilmesi için zorunludur.

Çalışma konusu ile ilgili olarak daha önceden yapılan çalışmalar daha çok kredi analizi, mali tablolar analizi konularına odaklanmıştır. Mali tabloların güvenilirliğini sorgulayan çalışmalar için öncü sayılabilecek bu çalışma için literatür sıkıntısından söz edilebilir. Bu nedenle çalışmada literatür taramasına yer verilmemiştir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmanın ideal evrenini Türkiye'deki tüm banka şubeleri oluşturmaktadır. Türkiye genelinde toplam 5528 ticari banka şubesi vardır. Gerek zaman, gerek işlem maliyeti ve gerekse gerçekleştirilebilirlik açısından ideal evreni esas almak çalışmanın yapılabilirliğini olumsuz etkileyeceği için ideal evren yerine ulaşılabilir evren esas alınmıştır. Öte yandan Doğu Marmara Bölgesinin Türkiye ekonomisinde ağırlıklı bir yere sahip olması olduğu için böyle bir sınırlama anlamlı olabilir.

Kocaeli ilinde 100, Sakarya ilinde 49, İstanbul Anadolu yakasında 447 banka şubesi olmak üzere toplam 596 banka şubesi vardır. Buna göre araştırmanın anakütle eleman sayısı 596'dır. Ankete toplam 49 banka şubesi katılmıştır. İzmit'te ve İstanbul Anadolu yakasında 1'er banka anketi cevaplamayı reddettiği için çalışma kapsamından çıkartılmıştır. Çalışma anakütlenin yaklaşık %10'unu temsil etmektedir.

Kredi verme politikası bankaların genel müdürlükleri (Üst Yönetim) tarafından belirlenir. Üst yönetim tarafından kendi banka şubelerine belirli limitler içinde kredi verme serbestisi tanınabilir. Bankaların genel müdürlüklerine anketin uygulanmaması bir eksiklik gibi görülebilir. Fakat şubelerin genel merkez tarafından belirlenen kredi politikasının aksine davranması düşünülemez. Bu nedenle şubeler aynı zamanda genel merkezin kredi değerlendirme politikasının bir göstergesi olarak alınabilir. Aynı gerekçe ile anket, bölgedeki aynı bankaya ait tüm şubeler yerine yalnızca bir şubesine uygulanmıştır.

Kredi değerlendirme politikaları ve mali tablolara güven konusunda çalışmanın ana kütleyi temsil ettiği söylenebilirken aynı durum çözüm yolları konusunda söz konusu değildir. Sayının artması sadece çözüm önerilerinde bir farklılık yaratabilecektir. Genel politikalara ilişkin sonuçlara etkisi olmayacaktır. Çünkü çözüm önerileri genel politikaya göre daha öznel bir durumdur.

3.ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1.KREDİ DEĞERLEMEDE BANKALARIN MALİ TABLOLARA GÜVENİ

Çalışmanın bu kısmında ankete katılanlara, kredi analizinde kedi talep eden firmaların sundukları mali tablolara güvenip güvenmedikleri ve güvenmeme nedenleri sorulmuştur. Çapraz kontrol amaçlı olarak "Resmi

zorunluluk olmasaydı yine de mali tabloları ister miydiniz? Neden?" soruları yöneltilmiştir. Çünkü bankaların kredi analizinde mali tablo istemeleri yasal bir zorunluluktur. Sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.1. Bankaların Kredi Analizinde Bilanço ve Gelir Tablosuna Güveni

Güven durumu	Oranlar(%)
Az güveniyorum	65,3
Güvenmiyorum	18,4
Tamamen güveniyorum	12,2
Kararsızım	4,1
Toplam	100

Tablo 2.2. Bankaların Mali Tablolara Güvenmeme Nedenleri

Güvenmeme Sebepleri	Oranlar (%)
Gerçek verileri içermiyor	34,7
Kayıt dışı ekonomi	20,4
Eksik ve hatalı kayıtlar	18,4
Cevapsız	12,2
Tek düzen hesap planındaki açıklar	6,1
Vergi kontrolünde yetersizlik	4,1
Sektörden kaynaklanan kayıt dışılık	4,1
Toplam	100

Tablo 2.3. Resmi Zorunluluk Olmaması Durumunda Bankaların Mali Tabloları İstenmesi

Cevaplar	Oranlar(%)
Evet	95,9
Kararsızım	4,1
Toplam	100

Tablo 2.4. Resmi Zorunluluk Olmaması Durumunda Tabloların İstenme Nedenleri

Nedenler	Oranlar(%)
Mali yapı hakkında fikir	49
Firma hakkında genel bilgi	24,5
Kredi kararı için gerekli fakat yetersiz	14,3
Sadece kurumsallaşmış firmalardan isterdim	4
Cevapsız	4,1
Firmanın ölçülebilir en önemli göstergesi	4,1
Toplam	100

Ankete katılan bankaların %83'ü bilanço ve gelir tablosuna güvenmediğini ifade etmektedir. Kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu bir ülkede, mali tablolarla %100 doğru bir değerlendirme yapılamaması normaldir. Ankete katılanların %34,7'si ülkemizdeki vergi oranlarının yüksekliği nedeniyle bilanço ve gelir tablosu kalemleriyle oynandığını, daha az vergi vermek için işletmelerin karlarını daha düşük gösterdiğini ya da daha yüksek kredi alabilmek için karlarını olduğundan daha yüksek gösterdiğini dolayısıyla bu tabloların gerçek verileri yansıtmadığını düşünmektedir. %20,4' ü kayıt dışı ekonominin varlığı nedeniyle gerçek iş hacminin kayıtlara yansımadığını, %18,4' ü mali tablolardaki kayıtların eksik ve hatalı olduğunu düşünmektedir. Bu tabloların konusunda uzman kişiler tarafından hazırlanması işletme maliyetleri üzerinde önemli bir artışa neden olduğundan işletmelerin daha az ücret verecekleri, daha az deneyimli kişilerle çalışma yoluna gitmelerinin bu tablolara olan güveni olumsuz etkilediği beyan edilmiştir. %6,1'i tek düzen hesap planındaki açıklar nedeniyle mali tablolara güvenmemektedir. Ülkemizde muhasebe standartlarının tam olarak oturtulmamasından dolayı her firma tarafından farklı yorumlanabilmesi nedeniyle bankalar kredi kararı verirken bu tablolara güvenmemektedirler. Şüpheli ticari alacakların firmanın stoklarında takip edilmesi veya finansman giderlerinin satılan malın maliyeti içinde değerlendirilmesi işletmelerde sık rastlanan bir durumdur. Bu gibi durumların önlenmesi için tek düzen hesap planında bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin aktarılabileceği kalemlerin kesin sınırlarla belirlenmesi gerektiği ankete katılanlar tarafından ifade edilmiştir. Aslında yukarıda eleştiri

konusu yapılan hususlar muhasebe sisteminde açık ve net olarak tanımlanmıştır. Buradaki sorun uygulayıcılardan kaynaklanmaktadır.%4,1'i sektörlerden kaynaklanan kayıtdışılık olduğunu, %4,1'i de vergi kontrolünde yetersizlikler olduğunu düşünmektedir. Kendine özgü niteliklerinden dolayı tarım ve hizmet sektörlerinde belge düzeni yeterince yerleşmemiştir. Dolayısıyla bu sektörlerde kayıt dışı faaliyetlerin oranı çok daha fazla olduğundan bu tür sektörlerin mali tablolarına olan güven oldukça düşüktür. Analistler bu tür sektörlerde kredi analizi yaparken şirketin piyasa itibarı ve şirket yöneticisinin karakterinin ön planda olduğunu belirtmişlerdir.

Bankalar, analizlerinde firmadan alınan mali tablolara ilişkin riskleri en aza indirmek için, bu tabloların resmi bir kurum (çoğunlukla vergi dairesi) tarafından onaylanmış olması konusunda kararlı davranmaktadırlar. Ancak firma tarafından iletilen tablolar üzerinde gerekli kontrolleri yapmadan onayladıkları görülmektedir. Bu yaptırım eksikliği de firmaların sorumsuz davranışlarına zemin hazırlamakta ve mali tablolara olan güveni zedelemektedir.

Bankalar mali tablolara güvenmemelerine rağmen (%84), resmi bir zorunluluk olmasa da kredibilite analizinde bu tabloları isteyeceklerini söylemişlerdir (%95.9). Bunun nedenlerini aşağıdaki gibi açıklamışlardır. Bankaların % 73,5'i mali tabloları firma hakkında genel bir bilgi edinmek için istedikleri görülmektedir. Bankaların kredi vereceği firmalar hakkında bazı bilgilere sahip olması gerekir. Banka, müşterisi hakkında ne kadar fazla bilgiye sahip olursa kredi riski de o oranda azalır.

Kararıda ışıkla ilerlemektense zayıf da olsa bir ışığın kendilerine yol göstermesi daha akla yatkın bir seçimdir. Firmaların iş hacmini görebilmek için başka bir yol olmaması nedeniyle resmi zorunluluk olsun ya da olmasın bankalar bu tabloları şirketlerden talep etmek zorundadır. Bu tablolar analist tarafından analitik bir incelemeden geçirilerek kredi kararı için kullanılabilir bir hale getirilmelidir. Analitik inceleme "uygunluğu araştırmaya yönelik" denetim işlemleri niteliğinde olup amacı, veriler arasında anlamlı ilişkilerin var olduğunu doğrulamak ve bunlar arasında olağan kabul edilmeyecek sapmaları bulup ortaya çıkarmaktır (Güredin, 1987:76). Böylece analizin daha etkin ve verimli yapılması sağlanabilir.

Verilen cevapların geneline bakıldığında bankaların mali tablolara güvenmemelerinin en büyük nedenlerinin; ülkemizde belge düzeninin tam olarak yerleştirilememiş olması, vergi kontrolündeki yetersizlikler ve kayıt dışı ekonominin varlığı nedeniyle işletme faaliyetlerinin tam olarak mali tablolara yansıtılmaması olarak sıralanabilir.

3.2.BANKALARIN MALİ TABLOLARA GÜVENİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Çalışmanın bu kısmında güvensizlik kaynaklarını ve bunların nasıl giderilebileceğine yönelik çözüm üretebilmek amacıyla, güveni etkileyen en önemli 3 faktörün neler olabileceği sorulmuştur. Sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.5. Bankaların Mali Tablolara Güvenini Etkileyen En Önemli 3 Faktör

Faktörler	Cevaplar içindeki oran (%)	Kişiler içindeki oran (%)
Şirketin faaliyet gösterdiği sektör	18	55
Şirketin yerli yada yabancı sermayeli oluşu	17	51
Firma ortaklarının etik anlayışı	17	51
Firmanın piyasa konumu,şöhreti v.s	14	41
Firmanın ölçeği	12	35
Firmadaki iç kontrol sisteminin varlığı	11	33
Firmanın şirketler grubu ya da holdinge bağlı olması	10	28
Şirket muhasebesinin şirket içinde ya da dışında tutulması	2	6

Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında, kredibilite analizinde bankaların mali tablolara güvenini etkileyen en önemli faktörün muhasebe sistemi değil şirketin faaliyet gösterdiği sektör olduğu görülmektedir. 2. soruda güvenmeme nedenlerinin analizinde de değinildiği gibi bazı sektörlerde denetlemenin kolay olması ve faaliyetlerin her aşamada belli yaptırımlar uygulanarak denetlenebilmesi sonucu kayıt dışılığın önüne geçilebilirken, denetimin zor olduğu sektörlerde kayıtdışılık şirketler tarafından bir avantaj olarak görülebilmektedir. Örneğin tarıma dayalı hammadde kullanan tekstil sektöründe kayıt dışı ekonominin çok fazla olduğu tahmin edilmektedir. Dolayısıyla bankalar, bu alanlarda faaliyet gösteren sektörlerin mali tablolarına güvenmemektedir.

Şirketin yerli yabancı sermayeli oluşu (%17) ve firma ortaklarının etik anlayışı da (%17) güveni etkileyen diğer önemli faktörlerdir. Bankalar yabancı sermayeli şirketlerin mali tablolarına daha fazla güvenmektedirler. Bunun nedeni de yabancı ülkelerde vergi denetimlerinin daha sıkı olması ve cezai yaptırımların ağır olmasına bağlanabileceği ifade edilmişse de, esas neden firma içinde belge esaslı bir kontrol sisteminin varlığıdır. Çünkü firma ortaklarının firma yönetiminden uzak olmaları durumunda kötü niyetli uygulamaları önlemek için sıkı bir belge ve raporlama düzeni kurarlar.

Kredinin risk yaratmasında kişisel etkenlerin de önemi büyüktür. Kredinin geri ödenmemesinin nedenleri, yöneticilerin yeteneği, yaşantısı, yaşı, tahsili, kabiliyeti, piyasa değişikliklerine uyumu gibi şahsi etkenlere de bağlıdır. Dolayısıyla yöneticilerin kabiliyetleri, iş ahlakı ve karakteri hakkındaki bilgiler kredi analizinde etkili olmaktadır.

Kredi analizinde önem taşıyan bir diğer faktör de %14'le firmanın piyasa konumu ve şöhretidir. Şöhretli bir firmanın mali tablolarına güvenmek duymak doğal bir olgu olmakla beraber bir yanılgıyı da içinde taşımaktadır. Reklam vb. faaliyetlerle şöhret kazanan fakat ya içi boş, ya kayıtdışı faaliyeti olan ya gelecek vaad etmeyen bir şirket ile karşılaşma olasılığı vardır. Kredinin geri dönüşünün öngörülmesinde, rakiplerin, hitap edilen piyasa ve bu piyasanın özellikleri, üretim, büyüme ve pazarlama stratejileri gibi konular oldukça önemlidir.

3.3.GÜVENSİZLİK OLGUSUNDA MUHASEBENİN YERİ VE ROLÜ

Bu kısımda güvensizlik olgusunda, muhasebenin hazırlayıp sunduğu bilanço ve gelir tablosu içerik ve formatlarının etkili olup olmadığını ölçmeye yönelik sorular sorulmuştur. Bunun uzantısı olarak bilanço ve gelir tablosu dipnotlarının kredi analizinde dikkate alınıp alınmadığını ölçen soru sorulmuştur. Çünkü bilançonun bilinen formatı içinde sunulamayan bazı bilgiler dipnotlarda verilmekte ve bilanço dipnotları ile bir bütün olarak kabul edilmektedir. Sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.6. Mevcut Bilanço ve Gelir Tablosu Formatlarının Kredi Kararı İçin Gerekli Bilgilerin Tümünü İçerip İçermeme Durumu

Cevaplar	Oranlar (%)
Hayır	61,2
Evet	30,6
Karasızım	8,2
Toplam	100,0

Tablo 2.7. Kredi Kararı Verirken Bilanço ve Gelir Tablolarının Dipnotlarının Kullanım Oranı

Cevaplar	Oranlar (%)
Evet	81,6
Hayır	18,4
Toplam	100,0

Tablo 2.8. Dipnotların Kullanım Nedenleri

Kullanım Nedenleri	Oranlar (%)
Açıklayıcı bilgiler	69,4
Detaylı bilgi yok	8,2
Cevapsız	18,4
Rakamların açıklamalarını görmek	4,1
Toplam	100,0

Ankete cevap verenlerin % 81,1' i dipnotların kredi kararı verilirken önemli olduğunu söylemişlerdir. Dipnotlara neden baktıkları ya da bakmadıkları sorulduğunda, cevap veren 40 bankadan %69,4' ü kar payı dağıtımları, stok yöntemleri, envanter bilgileri, sermaye yapısı, amortisman yöntemi gibi açıklayıcı bilgilere dip notlardan ulaştıklarını söylemişlerdir. %8,2' si dipnotlar yerine mizandan detayları görmeyi tercih ettiğini söylerken, %4,1'i bilanço kalemlerindeki rakamların açıklamalarını görmek için dip notlara baktıklarını söylemişlerdir.

Yetersiz de olsa mevcut verilerin detayları dipnotlarda açıklandığından bankalar dip notlara dikkat etmektedir. Ayrıca bankalar dipnot düzenleyen firmaların muhasebe kayıtlarının daha düzenli tutulduğunu

düşünmektedir. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği No: 1 gereği dipnotlar zaten bilançonun ayrılmaz bir parçasıdır.

Tablo 2.9. Kredi Analizinde Gelir Tablosunun Kullanım Oranı

Oranlar	Oranlar (%)
%61 - %80	46,9
%41 - %60	30,6
%81 - % 100	12,2
% 21 - %40	10,2
Toplam	100,0

Tablo 2.10. Kredi Analizinde Bilançonun Kullanım Oranı

Oranlar	Oranlar (%)
%61 - %80	51
%41 - %60	30,6
% 21 - %40	10,2
%81 - % 100	8,2
Toplam	100

Tablo 2.11. Kredi Analizinde Diğer Mali Tabloların Kullanım Oranı

Oranlar	Oranlar (%)
%61 - %80	44,9
%41 - %60	32,7
% 21 - %40	12,2
%81 - % 100	8,2
0 - % 20	2,0
Toplam	100,0

Ankete katılanların %49,9'u mali tabloların tamamen gerçeği yansıttığı varsayımı altında kredibilite analizi için gerekli bilgilerin %61 - %80'ini bilanço ve gelir tablosu dışındaki tablolardan aldığını söylemiştir.

Bankalar kredi kararı verirken mali tabloların tamamen gerçeği yansıttığı varsayımı altında bu tablolardan kredi kararı için gerekli olan bilgilerin %61-%80'ini almaktadır. Mevcut durum itibarıyla bu tablolar tam olarak gerçek verileri içermediğinden uygulamada bu tablolardan sağlanan bilgi oranlarının oldukça düşük olduğu ifade edilmiştir. Bu bilgi açığı, mali tablolar analistler tarafından ayrıntılı bir incelemeden geçirilerek ve firmanın piyasa konumu, şöhreti, firma ortaklarının etik anlayışı gibi sayısal olmayan veriler araştırılarak giderilmeye çalışılmaktadır. Kredi kararı verilirken sadece sayısal veriler yeterli olmadığı için bilanço ve gelir tablosundan kredi kararı için gerekli bütün bilgilerin elde edilememesi doğal sonuçtur.

Yukarıdaki sorulara verilen cevaplar aynı zamanda kredi analizinde sayısal verilerin kullanım oranını göstermektedir. Tabloların tamamen gerçeği yansıttığı varsayıldığında, kredi kararı için gerekli verilerin çok önemli bir bölümünün tablolardan sağlandığı görülmektedir.

Tablo 2.12. Kredi Analizinde Risk Taşıyan En Önemli 3 Bilanço Kalemi

Bilanço Kalemleri	Cevaplar İçindeki Oran (%)	Kişiler İçindeki Oran (%)
Kredi borçları ile ilgili kalemler	29	86
Ticari borçlar ile ilgili kalemler	20	59
Ticari alacaklar ile ilgili kalemler	14	43
Özkaynak grubu kalemleri	14	43
Ortaklardan borç ve alacaklar ile ilgili kalemler	12	35
Stok durumu ile ilgili kalemler	5	16
Nakit durumu ile ilgili kalemler	5	14
Duran varlıklar ile ilgili kalemler	1	2
İştirak durumu ile ilgili kalemler	1	2

Ankete katılanlardan alınan cevaplar değerlendirildiğinde kredi analizinde risk taşıyan en önemli bilanço kaleminin kredi borçları ile ilgili kalemler %86 olduğu görülmektedir. Burada bankaların borç yüküne ağırlık vererek firmaların gelir yaratma potansiyelini ihmal ettikleri görülmektedir. Başka deyişle yabancı kaynağın kaldıraç etkisinden yararlanmak üzere kredi talep edilebileceği göz ardı edildiği anlaşılmaktadır.Öte yandan bankalar borcunu kapatmak amacıyla kredi talep etme durumunu ortaya çıkarmak için böyle davradıkları da bir gerçektir.

Tablo 2.13. Kredi Analizinde Risk Taşıyan Gelir Tablosu Kalemlerinin Önem Derecesine Göre Sıralanması

Gelir Tablosu Kalemleri	Kişiler İçindeki Oranlar (%)
Maliyetler	96
Satışlar	86
Faaliyet giderleri	82
Faaliyet dışı gelir ve giderler	37

Kredi analizinde risk taşıyan en önemli gelir tablosu kaleminin %96 ile maliyetler olduğu görülmektedir. Maliyetler firmanın en önemli gider kalemini oluşturduğundan karlılıktaki değişimlerin sağlıklı olarak anlaşılabilmesi için bu kalemin dikkatli incelenmesi gerekir.

Maliyetlerin oluşumunda, kullanılan muhasebe yöntemleri de oldukça önemlidir.Bu nedenle analist, işletmede uygulanan stok değerlendirme (Lifo, Fifo v.b.), amortisman yöntemleri, finansman giderlerinden üretim maliyetlerine pay verilip verilmediği konuları üzerinde önemle durmalıdır.İşletmeler kredi alımında kolaylık sağlayabilmek için satış hasılatlarını olduğundan daha yüksek gösterebilirler. Satış hasılatı ile ilgili incelemelerde, önceki yıllara oranla çok farklı bir hasılat olduğu gözlemlendiğinde bu durumun nedeni analist tarafından dikkatle incelenmelidir. Geçmiş yıllara oranla çok yüksek bir satış hasılatının olması, sektördeki talep artışından kaynaklanabileceği gibi enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde fiyat artışlarından ya da hacim olarak artan satış miktarından kaynaklanabilir.

Faaliyet giderleri, önceki yıllara ya da aynı sektördeki diğer firmalara göre çok yüksek/düşük olduğu görülen işletmelerde bu yükselme ya da düşme nedenleri araştırılmalı, faaliyet giderleri içerisinde yer almaması gereken tutarlara rastlanması durumunda belirlenen tutarlar ilgili kaleme aktarılmalıdır.

Tablo 2.14. Mizan İstenme Oranı

Cevaplar	Oranlar (%)
Evet	91,8
Hayır	8,2
Toplam	100,0

Tablo2.15. Mizan İstenmesinin Nedeni

Cevaplar	Oranlar (%)
Ayrıntıları görmek için	83,7
Cevapsız	16,3
Toplam	100,0

Bilanço ve gelir tablosu dışında hangi mali tablolar istendiği sorulduğunda bankaların %91,8'i bu tablolara ek olarak firmanın mizanını istediğini, kredibilite analizinde mizandan elde edilen bilginin bilanço ve gelir tablosuna göre daha ayrıntılı olduğunu söylemişlerdir. Tüm giriş ve çıkışları, varlıkları, alacakları, borçları, bilanço kalemlerinin ayrıntılarını gösterdiği ve firma hakkında bilinmesi gereken ayrıntıları gösterdiği için bu mali tablonun istendiğini söylemişlerdir. Mali tablo incelemelerinde, tabloların alt hesaplar ve açılımları hakkında detaylı bilgi içermemesi, analistin zaman yetersizliği veya kontrol verilerindeki yetersizlikler gibi sebepler, aktif kalitesinin tespitini güçleştirmektedir. Mizanın incelenmesi ile aktif/pasif yapısının gerçek durumunun ortaya çıkarılması kısmen de olsa mümkün olmaktadır.

Tablo 2.16. Net İşletme Sermaye Değişim Tablosu İstenme Oranı

Cevaplar	Oranlar (%)
Hayır	95,9
Evet	4,1
Toplam	100,0

Tablo 2.17. Net İşletme Sermaye Değişim Tablosu İstenmesinin Nedeni

Cevaplar	Oranlar(%)
Cevapsız	95,9
Sermaye ihtiyacını görmek	4,1
Toplam	100,0

işletmenin sermaye ihtiyacını görmek için Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu istenmektedir. Ankete katılan bankaların büyük bir bölümü şirketlerden aldıkları mali tablolara güvenmedikleri için, bilanço ve gelir tablosunu analiz ettikten sonra bu analizin sonuçlarına dayanarak diğer mali tabloları kendilerinin hazırladığını beyan etmişlerdir.

3.4.MALİ TABLOLARA GÜVENSİZLİĞİN GİDERİLMESİ

Çalışmanın bu kısmında muhasebenin ürettiği mali tabloların daha güvenilir olması için neler yapılabileceğini ortaya çıkarmaya yönelik sorular sorulmuştur.

Tablo 2.18. Mali Tabloların Daha Güvenilir Olması İçin Getirilen Öneriler

Öneriler	Cevaplar içindeki Oranlar (%)	Kişiler içindeki Oranlar (%)
Kayıt dışı işlemler önlenmeli	28	43
Sıkı denetim	27	41
Cezai yaptırımlar uygulanmalı	15	22
Vergi oranları düşürülmeli	12	18
Vergi bilinci yerleştirilmeli	7	10
Enflasyon muhasebesi	4	6
Tekdüzen hesap planındaki açıklar giderilmeli	3	5
Deneyimli personel çalıştırılmalı	3	4
Mali müşavirlik sistemi rehabilite edilmeli	1	2

Mali tablolara güveni etkileyen en önemli iki faktörün %28 ile kayıt dışı ekonomi ve % 27 ile vergi denetimlerindeki yetersizlik olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplara bakıldığında, kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınmasının bankaların kredi analizinde mali tablolara olan güvenini artıracığı görülmektedir. Kayıtdışı ekonomi önlenip, belge kullanımının yaygınlaştırılması ve uygulamanın vergi idaresi tarafından düzenli ve etkin bir şekilde denetlenmesi halinde mali tablolardaki bilgilerin gerçeğe daha yakın olmasını sağlanacaktır.

Ankete katılanların %15'i mevcut vergi cezalarının etkinliğinin artırılması gerektiği görüşündedir. Vergi cezalarında uzlaşma kaldırılıp cezai yaptırımların artırılarak uygulanması işletmelerin mali tablolarını daha dikkatli hazırlamalarını sağlayacaktır.

Ankete katılanların %12'si vergi oranlarının çok yüksek olduğunu bu nedenle işletmelerin yüksek oranda vergi ödememek için kayıt dışı faaliyetlere yöneldiğini söylemişlerdir. Vergi oranlarının düşürülerek vergi tabanının genişletilmesi de kayıt dışı işlem oranını azaltacağından bu tablolara olan güveni artıracak bir diğer çözüm önerisidir. Ancak bütün bu yasal uygulamaların yanında mükelleflerin vergi ahlakı ve vergi bilinci de geliştirilmelidir.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Analiz sonuçlarına bakıldığında, bankaların %88'inin kredi kararının verilmesinde önemli veri kaynağı olması gereken bilanço ve gelir tablosuna güvenmedikleri görülmektedir. Güvenmeme nedenleri sorulduğunda bankaların % 34'ü bu tabloların gerçek verileri içermediğini, %20'si kayıt dışı ekonominin varlığını, %12'si bu tablolardaki kayıtların eksik ve hatalı olduğunu %4'ü sektörlerden kaynaklanan kayıt dışılık olduğunu söylemişlerdir. Tek düzen hesap planındaki açıklar ve vergi kontrollerindeki yetersizlikler de mali tablolara güvenilmemesinin nedenleri arasında sayılmıştır. Ülkemizde vergi oranlarının düşürülmesi, istisna ve

muafiyetlerin sınırlandırılarak vergi tabanının genişletilmesi kayıt dışı ekonominin küçülmesine yardımcı olacaktır. Bu da bankaların mali tablolara olan güvenini artıracaktır. Çünkü vergisel kaygılarla muhasebe kayıtlarının farklılaştırıldığı ve bu kayıtlardan üretilen mali tabloların da gerçeği yansıtmaması doğal bir sonuçtur.

Mali tabloların daha güvenilir olması için getirilen önerilerden biri de enflasyon muhasebesinin uygulanmasıdır. Enflasyonun sürekliliği ve oranın yüksekliği, kredi veren kuruluşların yaptığı mali analiz çalışmalarını olumsuz etkilemektedir. Enflasyon ortamında hazırlanan mali tablolar, işletmelerin mali yapılarının sağlıklı değerlendirilmesine engel olmaktadır. Borçlar, alacaklar, amortisman, dağıtılmayan karlar vb kalemler enflasyon oranında erimekte ve bilançoda maliyet değerleriyle yer aldıklarından gerçek değerlerini göstermemekte, yıllar itibarıyla karşılaştırma mümkün olamamaktadır. Burada bir yanlıgıdan s

Bankaların kredi taleplerinin değerlendirilmesinde kullandıkları mali tabloların bağımsız denetimden geçmiş olması konusunda fikir beyan etmedikleri dikkat çekicidir. Buradan ya bankaların bağımsız denetim uygulama ve raporları konusunda bir takım kaygıları olduğu ya da bağımsız denetimi vergi esaslı bir uygulama olarak algılayıp vergi idaresi bağlamında değerlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Benzer bir çalışmanın yabancı sermayeli bankalarda yapılması mali tablolara güven olgusunun başka boyutlarını da ortaya çıkarması açısından önemli ve gereklidir.

KAYNAKÇA

- AKGÜÇ, Ö.; (1983),Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, 3. Baskı. : Türkiye Bankalar Birliği Yayını NO. 82, İstanbul
- ALTUNBAŞ, Y., SARISU,A.; (1997), “Bankacılık Sisteminde Riskler ve Gelecekte Risk Beklentileri”, Hazine Dergisi, No:5, Ocak 1997.
- ARAS, G.; (1996), Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün İzlenmesi, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları No: 30, Ankara
- ARDA, M., GÖĞEBAKAN, C.; (2003), “Yeniden Değerlendirme Oranının Finansal Analiz Üzerinde Etkisi” Pamukbank T.A.Ş. Kredi Risk Yönetimi Bölümü, Bankacılar Dergisi,Sayı 45
- BABUŞCU, Ş.; (1997) Bankacılıkta Risk Değerlendirmesi ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulaması, Sermaye piyasası Kurulu Yayını No: 94, Ankara
- BERK, N.; (1987),”Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, Esbank Yayınları, İstanbul
- ERDÖNMEZ, Pelin A, Burçak T.; (2001),“İsveç Bankacılık Krizi ve Bankacılık Sisteminin Yeniden Yapılandırılması”, Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık Araştırma Birliği Raporu, Şubat 20001.
- ERDÖNMEZ, Pelin A; (2000), “Brezilyada banka Yeniden Yapılandırması ve Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi”, Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık Araştırma Birliği Raporu, Aralık 2000
- GÜREDİN, E.; (1987), Denetim, 4. Baskı, İ.Ü.İ.F. Muhasebe Enstitüsü. Yayın No: 50, İstanbul
- INTERCONSULT, (1998), Kredi ve Risk Analiz,. Yayınlanmamış Seminer Notları. İstanbul
- KÜÇÜKÖZMEN, C. Coşkun; (2002),“Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği: Value- at- Risk Uygulamaları”, University of Exter, School of Business and Economics,
- MANDACI, E.;(2003), “ Türk Bankacılık Sektörünün Taşıdığı Riskler ve Finansal Kriz Aşamasında Kullanılan Risk Ölçüm Teknikleri” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, cilt5, sayı 1,
- SEVAL, Belkıs; (1990), Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü. İstanbul